

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาคติธรรมจากพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพ
ของชุมชนตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
ผู้วิจัย : พระครูอรรถธรรมโสภิต (ตีด) อคฺควโส (เอี่ยมสะอาด)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระอธิการเวียง กิตติวัฒนโณ, ดร : พธ.บ., M.A., Ph.D.
: พระมหาวิจิต ธีรวโส, ผศ., ปว.ค., พธ.บ., M.A.,
Ph.D.Candidate.
วันสำเร็จการศึกษา :

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีกรรมการจัดงานฌาปนกิจศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาพิธีกรรมการจัดงานฌาปนกิจศพในชุมชนตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาวิเคราะห์คตินิยมที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพของชุมชน ตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ผลจากการศึกษาแนวคิดการตายและพิธีกรรมการจัดงานฌาปนกิจศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความตาย คือ กระบวนการจบของชีวิต หมายถึงการสิ้นใจ, การสิ้นสภาพของการมีชีวิต แนวคิดเรื่องความตายในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มองว่าความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิต แต่สาระแห่งการตายสามารถนำมาสร้างสิ่งดีงาม นำมาเป็นเครื่องเตือนสติไม่ให้ประมาทหมัวเมาในวัยในชีวิต เป็นอุปกรณ์ในการสอนธรรม และปฏิบัติธรรมบำเพ็ญเพียรให้บรรลุผลต่อไป ส่วนประเพณีการจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น สมัยพุทธกาลจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายเฉพาะบุคคลสำคัญ เช่น พระพุทธเจ้า พระพุทธบิดา และพระพุทธสาวกบางรูป ส่วนบุคคลทั่วไปไม่ปรากฏว่ามีพิธีกรรมด้านนี้ แต่มีการจัดการเกี่ยวกับศพอย่างเรียบง่ายโดยการเผา การฝัง การทิ้งศพให้เป็นอาหารของสัตว์ การนำศพลอยแม่น้ำ

ผลจากการศึกษาพิธีกรรมการจัดงานฌาปนกิจศพในชุมชนตำบลเทพรักษา พบว่า ชุมชนตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาวิเคราะห์คตินิยมที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรมการจัดงานฌาปนกิจศพของชุมชนตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนชาวเขมร ประกอบด้วยชุมชน ๑๓ หมู่บ้าน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน สัปเหร่อ มรรคนายก หรือผู้นำชุมชน หมู่บ้านละ ๒ คน รวม ๒๖ คน เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์คตินิยมจากพิธีกรรมการจัดงานฌาปนกิจศพในชุมชนตำบลเทพรักษา พบว่า ชุมชนตำบลเทพรักษามีข้อปฏิบัติเมื่อมีคนป่วยใกล้ตาย มีประเพณีการปฏิบัติต่อศพ มีประเพณีการปฏิบัติในการสวดศพ มีประเพณีการบวชนาคและการจุณศพ มีประเพณีการปฏิบัติในการเผาศพ และมีประเพณีการเก็บอัฐิและทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ปัจจุบันประเพณีการจัดงานศพของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง อย่างเช่นแต่เดิมนั้นมัก

นิยมฝังศพไว้มาก่อน แต่ปัจจุบันเมื่อตายแล้วมักนิยมทำบุญฌาปนกิจคือเผาให้แล้วเสร็จ ซึ่งแต่ละชุมชนก็จัดงานศพตามฐานะของเจ้าภาพ แต่ในขั้นตอนพิธีการต่าง ๆ ชุมชนก็ยังยึดถือเอาประเพณีและข้อปฏิบัติที่ทำสืบ ๆ ต่อกันมา ตามความเชื่อดั้งเดิมบวกกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์คตินิยมจากประเพณีงานศพในชุมชนตำบลเทพรักษา พบว่า พิธีกรรมการจัดงานฌาปนกิจศพสะท้อนคุณค่าของชีวิต คตินิยมต่าง ๆ ที่พบ ในการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ ดังนี้ ข้อปฏิบัติเมื่อมีคนป่วยใกล้ตายได้คตินิยม คือ การมีสติไม่หลงตาย ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท เห็นสังขารในชั้น ๕ ประเพณีการปฏิบัติต่อศพได้คตินิยม คือ ความกตัญญูกตเวที ความเคารพนับถือ หลักไตรลักษณ์คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ประเพณีการสวดศพได้คตินิยม คือ การอุทิศส่วนกุศล การมีน้ำใจต่อกัน ประเพณีการบวชหน้าศพและจูงศพได้คตินิยม คือ ความกตัญญูรู้คุณ การสร้างอริยทรัพย์คือคุณความดีต่าง ๆ ประเพณีการเผาศพได้คตินิยม คือ สังขารของชีวิตได้แก่อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความไม่ประมาทในชีวิต ความเคารพนับถือต่อกัน และประเพณีการเก็บอัฐิการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ให้คตินิยมด้านความกตัญญูกตเวที ความสำนึกในบุญคุณต่อกัน และการเกิดใหม่ในโลกหน้า ด้วยอาศัยอำนาจของบุญกุศลที่ทำอุทิศให้แก่ผู้ตายนั้น จะทำให้ผู้ตายได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีในโลกหน้าต่อไป